

Věc: Posudek vedoucího bakalářské práce

**Název bakalářské práce:
Studie k dějinám středověkého osídlení.
Archeologie na Telečsku.**

**Autor: Petr Bartušek
2012**

Volba tématu

Zvolené téma patří do oblasti studia dějin osídlení a materiálové kultury s užším vztahem k archeologii, historii a sídelní topografii středověkého období.

Zájmová část jihomoravského regionu patří díky své poloze, geomorfologii i klimatickým poměrům k oblastem se specifickými podmínkami pro osídlení od pravěku do současnosti. Autor si k podrobnějšímu rozboru vybral z tohoto dlouhého časového úseku středověké období s důrazem na počátky vrcholného středověku a s pokusem komparovat stávající archeologické poznatky s víceoborovým (zvl. historickým) studiem kolonizačního procesu. Proto lze zvolené téma hodnotit jako badatelsky závažné a přínosné pro regionální i nadregionální archeologicko-historické studium.

Metodologie

Koncepci tématu vystavěl Petr Bartušek na komplexním přehledu historicko-archeologického a přírodovědného poznání regionu, k němuž připojil kritické hodnocení informací z archeologických terénních výzkumů a středověké materiálové kultury.

Pro prezentaci přírodních poměrů a historicko-sídelního vývoje regionu využil především deskripční metodu, opírající se o odbornou literaturu. V úvodu neopomněl objasnit jak strukturu své práce, tak terminologické nejasnosti, vztahující se především k pomístním názvům ve vztahu ke jménu Telč. V hlavní části práce se autor zaměřil na soupis a deskripci lokalit, které se v zájmovém území nacházejí, při čemž po popisu přírodních poměrů a historicko-sídelního vývoje uplatňuje v návazných podkapitolách o archeologii analýzu stávajícího stavu poznání, která je východiskem pro závěrečnou syntézu s vlastním kritickým hodnocením a komparací s okolními mikroregiony.

Práci doplňují obrazové přílohy, na něž je v textu odkazováno. Vztah k studovanému regionu i znalost jednotlivých lokalit z autopsie prokázal P. Bartušek mj. i tím, že do příloh zařadil 30 vlastních fotografií.

Obsah bakalářské práce

Bakalářská práce je zaměřena na regionální dějiny osídlení s důrazem na archeologické prameny a jejich výpovědní hodnotu ve vztahu ke kolonizačnímu procesu, vývoji a proměnám osídlení v průběhu středověku.

Po úvodních kapitolách o struktuře práce a použitých metodách (kap. 2-3) následuje sídelně topografická a přírodovědná charakteristika zájmového regionu (kap. 4). Za úvod k vlastní odborné části práce lze považovat následující dvě kapitoly, v nichž P. Bartušek prezentuje stávající stav poznání mikroregionu z hlediska archeologie (kap. 5. Historie archeologických výzkumů) a historie (kap. 6. Kolonizace oblasti). Výhodiskem pro finální rozbor historicko-archeologických faktů je kap. 7 (Současný stav historického a archeologického poznání osídlení jednotlivých obcí na vymezeném území), do níž zařadil autor téměř dvě desítky lokalit. P. Bartušek zde využívá popisy přírodních poměrů, historického vývoje a realizovaných archeologických výzkumů, téměř výhradně přejeté z odborné literatury.

Analýzu a syntézu historicko-archeologických faktů, popsanych v předchozí kapitole 7, má prezentovat závěrečná kapitola 8. Autor se zde zaměřil na dva okruhy otázek:

1/ První z nich souvisí s oborovou metodikou a P. Bartušek v ní opakovaně zdůrazňuje nedostatečný terénní výzkum regionu s odkazem na příkladný (a jakoby téměř jediný správný) odkryv na nedaleké ZSV Pfaffenschlag a v sousedních regionech. Tuto část autorových úvah lze považovat za diskutabilní, protože vývoj a každodenní praxe výkonu současné archeologické památkové péče v ČR se od dob výzkumu na ZSV Pfaffenschlag kvalitativně i legislativně změnila. Způsob práce archeologů v regionu odpovídá současným standardům, kdy se tzv. neohrožené památky celoplošně zkoumají zcela výjimečně, ale naopak množství drobných záchranných akcí, vyplývajících ze zákonné povinnosti „zachraňovat“ památky ohrožené, je neméně hodnotným pramenem poznání. Další diskusi k problematice, uvedené v první polovině kap. 8 (ale opakovaně i v textu kap. 7), lze rozvést během ústní obhajoby práce. V předloženém textu se totiž jasně odráží rozdíl mezi ideálními (místy až idealistickými) představami autora o archeologickém výzkumu a realitě každodenní praxe, odpovídající současné legislativě.

2/ Druhou polovinu závěrů věnuje autor kolonizaci a Telečsku. Prezentované informace správně shrnují obecně známá – převážně historická – fakta.

Právě v této části finální kapitoly však vidím největší rezervy, kdy autor vůbec nevyužil pro konkretizaci historických faktů poznatků, které uvedl o archeologických pozнатcích jednotlivých lokalit a výzkumů v kapitole 7. Při tom by stačilo z uvedených přehledů o téměř dvou desítkách lokalit – za pomoci jednoduchých statistických metod, přehledových tabulek a grafů – uvést například to, že: a/ předlokační osídlení dokládají ty a ty lokality (výzkumy), b/ pro období kolonizační, 13., 14. ad. staletí že je archeologicky doložena existence těch a těch sídlišť a sídel; c/ ta reprezentují zájmy panovníka, šlechty

atd., d/ typologicky se jedná o vesnice, dvorce, šlecht. sídla, od té a té doby o města, hrad apod.; e/ jak odpovídají archeologická fakta historickým zprávám ve smyslu datace počátků a historicko-sídelního vývoje lokalit, f/ tyto informace předložit v jednoduchých mapových vyhodnoceních atd. atd.

Bez tohoto využití zůstal přehledně zpracovaný soupis lokalit (kap. 7) jen heuristickým podkladem, který je v hlavním cíli práce, tj. v komparaci archeologických a historických pramenů s ohledem na současný stav poznání středověké kolonizace na Telečsku, téměř nevyužitý.

Forma bakalářské práce

Absolventská práce obsahuje 73 stran textu a v přílohách 67 obrázků. Splňuje tedy požadavky na rozsah bakalářské práce. Je členěna na 8 kapitol s připojeným seznamem použitých zkratk, odborné literatury a příloh.

Posuzování formální stránky bakalářské práce zahrnuje vedle koncepce a členění i pohled na nejzákladnější složky psané odborné stati. Sem patří vedle gramatiky a stylistiky také odkazový aparát a oborová terminologie.

Práce je přehledně členěna, čtivá, s menším množstvím přepisů. Výjimečně se vyskytují terminologické nedostatky¹. Lehce odstranitelné jsou i vsuvky, které jako jakési „slovní pomůcky“ používá autor poměrně často² a nepříliš často se vyskytují i nesrozumitelné formulace³. Menší nedostatky jsou v seznamu citované literatury⁴.

Celkově lze hodnotit formální stránku práce za vyhovující a rozsahem i kvalitou odpovídající bakalářské práci.

Závěrečné zhodnocení

Předloženou práci považuji po stránce obsahové a formální za splňující odborné požadavky na absolventa bakalářského oboru archeologie na FF JU v Českých Budějovicích.

Pokud by se P. Bartušek věnoval tématu i nadále, bylo by vhodné doplnit především závěrečnou kapitolu o komparaci stávajících historických a

¹ „glazurovaná keramika“

² „celkově vzato“, „nejobecněji vzato“, „co se týče“, „pochopitelně“, „v rámci možností“, „co se chronologie týče“, „logicky“

³ „relativně průběžným výzkumům bývá vystavována věž kostela“, s. 16; „stáhnout – místo - vztáhnout“, s. 37; „tuto dataci podporují i ve spodních vrstvách nalezené žulové úlomky, k jejichž nárůstu došlo po výstavbě kostela z tohoto stavebního materiálu“, s. 38; „dokladuje, dokladující – místo – dokládá, dokládající“, s. 38, s. 45; „význam sídliště spočívá dle archeologů především díky vazbám na lokality..“, 46; „jedná se zde již o charakteristický příklad středověkého města a jeho archeologických výzkumů“, s. 62

⁴ Např. Bistrický 2005 je před Bistrický 2002a; práce Bláha – Konečný jsou odděleně zařazeny mezi citacemi prací J. Bláhy; u diplomové práce J. Bláhy není uvedeno kde vznikla a kde je uložena; Richter 1941 je uvedeno až za Richter 1961; v seznamu lit. jsem nenašel odkaz na Vlastivědu moravskou 2005 ve formě, jak ji autor cituje na str. 4; není citována práce J. Hamana 2010, uvedená v textu na str. 6.

archeologických faktů, při čemž se výsledky dají prezentovat i grafickou formou. Syntéza, vyplývající z porovnání stávajících poznatků obou vědních disciplín, by se mohla stát dobrým východiskem pro další bádání o regionálním středověkém osídlení.

Práci hodnotím známkou: **velmi dobře.**

Otázky k obhajobě:

1/ jak se shodují nebo odlišují informace hmotných a písemných pramenů o kolonizaci Telečska?

2/ jak se vývoj a proměny osídlení ve 14.-15. století odrazily v typech sídlištních (sídelních) lokalit na Telečsku? Porovnání historického a archeologického poznání.

V Českých Budějovicích 30. května 2012

doc. PhDr. Rudolf Krajíc, CSc.